

La primera entitat excursionista de Mataró va ésser l'Agrupació Excursionista, que ja existia l'any 1898; després, l'any 1917, amb el nom d'Agrupació Científico-Excursionista, serà secció del Círcol Catòlic d'Obrers.

La dècada dels anys vint veurà néixer altres associacions. Seran la Secció Excursionista de la Societat Iris, el Grup, després Centre, Excursionista Laietània, i l'Agrupació Excursionista la Walkíria. Durant els primers anys trenta seran també actius el Grup Excursionista Mataroní i la Secció Excursionista de l'Ateneu Popular.

L'any 1935, quatre entitats, el Grup Excursionista Mataroní, el Club d'Esquí Mataró, el Centre Excursionista Laietània i la Secció Excursionista de la Societat Iris, s'agruparan i formaran la Unió Excursionista de Catalunya de Mataró.

L'EXCURSIONISME A MATARÓ

Apunts del seu naixement

L'inici de l'excursionisme a la nostra ciutat ha de considerar-se bastant paral·lel al que sorgí a Barcelona les darreries del segle passat. L'entitat cabdal i pionera fou el Centre Excursionista de Catalunya de la ciutat comtal.

Aquell excursionisme era, al mateix temps que romàntic, volgudament pràctic i també patriòtic. La Renaixença havia reeixit en aquells joves que valoraven l'aspecte positiu i pràctic de les seves dominicals excursions.

No seria doncs gens aventurat de suposar que una petita minoria d'élite, que incorporava alguna gent de procedència universitària i també d'església, volgués emular l'esperit d'aquells primerencs excursionistes en els aspectes de recerca i estudi del nostre país en el vessant geogràfic i potser també arqueològic del seu entorn.

Es coneix que l'any 1898 existia una Agrupació Excursionista de Mataró que, més endavant, el 9 de setembre de 1917, s'imposà el nom d'Agrupació Científico-Excursionista de Mataró com a Secció del Círcol Catòlic d'Obrers; dins d'aquesta entitat trobarem els inicis del que seria l'excursionisme en el futur i a la nostra ciutat que, amb el pas del temps, trobaria encausament en altres maneres d'entendre i de practicar l'anada a muntanya, ben diferents de la d'aquests primers excursionistes.

Concretament en aquest treball volem explicar com i de quina manera evolucionaria el que, en un futur més llunyà, ja seria un esport que integraria la joventut, i també amb tot el rerafons cultural i patriòtic que tenia en el seu camí el nou naixement de l'excursionisme.

Un modest butlletí trimestral amb il·lustració fotogràfica, ja en el seu núm. 1, d'octubre de 1922, ens parla d'*El nostre ideal*; serà l'òrgan d'expressió durant llargs anys de l'Agrupació Científico-Excursionista del Círcol Catòlic d'Obrers.

Arreu de Catalunya la proliferació d'Entitats, Clubs i Seccions serà verament multitudinària en els anys que van del 1925 al 1934, i molt especialment a la ciutat comtal.

En són testimoni la gran quantitat de publicacions de caire social que en aquells temps sortien al carrer amb una certa periodicitat, que servien de nexa d'unió escrita entre els socis de cada Entitat, i que gairebé sempre donaven notícia de les pròpies activitats internes.

Era però un excursionisme de caire fragmentat, que assolía objectius molt particulars, dels quals cada Secció feia el seu estandard.

Característica d'aquest excursionisme eren les excursions col·lectives, naturalment de caire local, i que a Mataró l'Agrupació organitza anyalment. L'any 1920, el 3 de juny, es va a la font de Can Boquet; l'any següent, el 14 de juliol de 1921, a la font de l'Esgarrinxada i el 1922, a la font de l'Ermità.

Aquesta característica es veurà potenciada més endavant en inaugurar-se, el 30 d'octubre de 1928, l'últim tram del ferrocarril dit transpirinenc, en el seu recorregut de La Molina a Puigcerdà, cosa que permetrà, a més de disposar de les pistes d'esquí a peu de tren, de conèixer més fàcilment la Cerdanya.

Fins no feia molt, les excursions, a part de les casolanes per les rodalies de la nostra ciutat, pràcticament només s'estenien fins al llavors no massa proper Montseny. Una d'elles era l'anada, amb tres pams de neu, a la vall i l'estany completament gelat. I aprofitaven la nevada moltes colles d'esquiadors.

Clavell i Cateura participen, però, en proves de competició dels *esports de neu*, com es deien llavors les actuals curses d'esquí.

Si donem una ullada més enllà de les fronteres ens adonarem que aquest excursionisme, l'alpinisme a nivell europeu, fa dies que camina vers altres finalitats. Però no hem pas de fer-ne ara una recensió ja que ens hem de cenyir a l'àmbit local de la nostra ciutat de Mataró.

De les activitats de la primera entitat excursionista de Mataró, l'Agrupació Científic-Excursionista, secció del Círcol Catòlic d'Obrers, en tenim notícia tant en els butlletins propis com en els dels Aplecs excursionistes que ja hem esmentat fins ara.

Ens cal precisar, però, que l'excursionisme, més que un esport, era una conseqüència de l'ambient social en què es movien les entitats d'aquell temps. És cert que s'organitzaven excursions que, com abans hem dit, eren al voltant de la nostra comarca, al Montseny, les Guilleries, la Costa Brava, etc... Però gran part del jovent que anava d'excursió també acudia als Aplecs de sardanes, en els quals s'organitzaven marxas i activitats de caire ben trivial, que avui a molta gent els faria somriure.

Concursos de ramells de flors boscanes, de salt a la corda per a senyoretas, marxas de parelles mixtes, etc. I aquests aplecs es qualificaven d'excursionistes.

Podríem deixar de banda aquests aplecs, però no ho farem, perquè, com veurem més endavant,

seran motiu de desavinences, pròpies de l'evolució de la mentalitat dels mateixos excursionistes. Parlarem especialment dels de més volada, en els quals estaven involucrades les Seccions o Entitats que conformaven el cos excursionista mataroní, ja que, a criteri nostre, en un futur encara llunyà, conduirien a la unió d'aquests ens socials.

El primer Aplec excursionista, segons les nostres dades, podem datar-lo l'any 1921, i es va celebrar, sembla ser, a Argenton.

És el mateix any que Clavell i Cabanyes, segons el Butlletí de l'Agrupació, van a La Molina a fer pràctiques d'esquí.

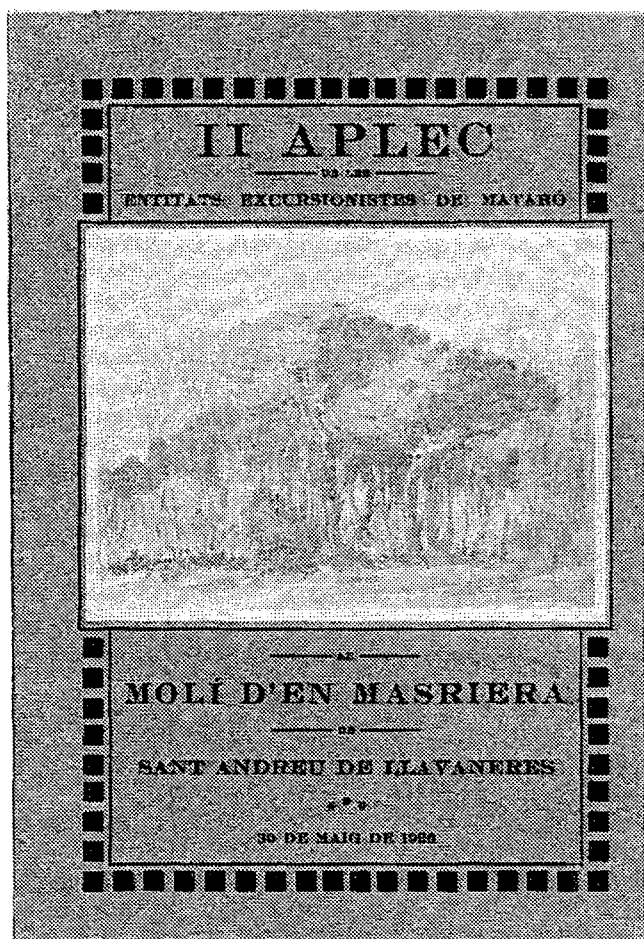
Un 27 de juliol —Les Santes a Mataró— un reduït grup d'excursionistes mataronins assolirà per primera vegada el mític i inabastable cim aragonès de l'Aneto, que amb els 3.404 metres d'alçada era fita cobejada per molts excursionistes i que Joan Gual de la secció excursionista de la Societat Iris, Manuel Clavell, Josep Majó i Martí Fradera, de l'Agrupació Científic-Excursionista, assoleixen. El darrer esmentat serà el primer president de la Unió Excursionista de Catalunya de Mataró, que l'any 1935 naixerà de la fusió de quatre entitats mataronines.

Cal esmentar ací que l'any que comentem, 1925, es crea una Lliga d'Entitats Excursionistes de Catalunya que, si més no, seria el primer pas per a una futura Federació de les moltes entitats que existien a Catalunya.

El segon Aplec de l'entitat mataronina, l'any següent, 1926, es celebra al Molí d'en Masriera, propietat del comte Ignasi de Caralt, al veí poble de Llanereres. Les excel·lències d'aquest lloc es veuen reflectides en els escrits referents al tema. Per això s'hi tornarà els anys successius. Les entitats organitzadores són la Secció Excursionista de la Societat Iris, el Grup Excursionista Laietània, l'Agrupació Excursionista Walkfria i l'Agrupació Científic-Excursionista.

Cal esmentar que el Laietània aquí només és un grup i que més endavant, l'any següent, ja serà conegut com a Centre.

En aquest Aplec, a més de sardanes, concurs de ramells de flors boscanes, adreçat a *les nostres gentils donzelles*, s'hi introdueix una missa, un concert a càrrec d'un grup coral del poble de Llanereres, una conferència pública sobre excursionisme i una marxa lliure de deu quilòmetres; cal destacar que per participar-hi s'han de portar

Programa del II Aplec de les Entitats Excursionistes de Mataró (1926).

pantalons llargs o bé bandes o mitges, amb total prohibició de portar pantalons curts i, a més, cal portar motxilla amb un pes mínim de cinc quilos.

Com a aclariment, hem de dir que amb el nom de bandes es coneixia una tira de tela, generalment de llana, d'una amplada aproximada de 10-12 centímetres i de llargada un metre, o poc més, que s'enrotllava estreta al ventre de la cama de l'usuari. Així s'aconseguia de dominar el muscle tot caminant i, segons els seus partidaris, atènyer un millor ritme de marxa sense cansar la musculatura del peu. Com que la subjecció d'aquesta tira a la cama podríem dir que no era fàcil, l'enrotllament era tot un art. La banda tenia els seus detractors, que eren els qui mai no podríem subjectar-la bé, i no cal dir que l'estètica de la tira quan queia, no era de massa bon veure. El seu ús va anar desapareixent amb el temps.

I el bastó amb punta ferrada era un altre estri que en els anys que comentem també era usual. Si fem un repàs a les fotografies de l'època veurem que la indumentària era gairebé ciutadana, fins i tot la corbata i el bastó n'eren part essencial.

Per acabar el repàs de tot el que usaven els excursionistes d'aquell temps per vestir-se i calçar-se, també hem de dir que com a calçat utilitzaven les clàssiques espadenyes de caçador, altes, a fi de protegir el turmell i, els més sortosos i adinerats, botes de pell per a les sortides a les més altes muntanyes i a la neu. L'oferta comercial de botes per a excursionista era nul·la i s'havia de recórrer als professionals del calçat fet a mida o bé usar botes procedents de l'exèrcit.

És paradoxa de trobar el nom d'una Secció Atlètica dins el Club Natació Mataró, de la qual no hem trobat notícia en cap altre lloc que en els butlletins que consultem, ja que l'activitat atlètica incipient era gairebé practicada pel Grup Excursionista Laietània. Aquest, a més de les clàssiques excursions, també en les dates que esmentem, organitza una cursa per un anomenat circuit de Llevant.

El grup, a més, convoca visites culturals, concursos de ressenyes i no es pot deixar de banda l'intercanvi de publicacions amb altres entitats similars d'arreu de Catalunya.

És interessant de remarcar que en els inicis de l'any 1926 el butlletí trimestral de l'Agrupació estrena nou format amb il·lustració fotogràfica i es converteix segurament en una de les millors publicacions de caire excursionista d'aquells anys, que va durar bastant temps, només superada, naturalment, per la que editava el Centre Excursionista de Catalunya de la ciutat comtal.

És anecdòtic que en M. Clavell hi fes una ressenya de la travessa de l'Hospice de França a la Renclusa i sembla, per la lectura, que en solitari; a deu minuts del Port de Benasc trobà l'apartada i mítica cabana del Cabellut.

Es dedueix també de la lectura de les activitats de l'Agrupació la faceta cinegètica d'aquells caçadors excursionistes, o excursionistes caçadors, que aprofiten el lleure dominical per esplaiar-se caçant a les nostres rodalies, evidenciant així que la fauna no desmereixia per a facilitat d'aquesta afecció.

Una notícia interessant dins les reduïdes activitats que podríem qualificar ja d'alpinistes, per la seva dedicació a l'alta muntanya i a l'hivern, és la portada a cap per en Manuel Cuadrada, de l'Agrupació, que, junt amb els qui després serien prestigiosos capdavanters de l'escalada, de l'esquí de muntanya i del coneixement de les tècniques més avançades del moment, mossèn Oliveras, Lluís Estasen, J. Puntas, J. Roig i J. Vila, assoleix, el dia 8 d'abril d'aquell 1928, el cim del Perdiguero en

Programa d'activitats del Grup Excursionista Laietània (abril 1925).

condicions rigorosament hivernals, essent la primera ascensió nacional.

A més, és també un bon fotògraf i documenta gràficament les incidències de l'ascensió. A nivell mataroní, la projecció pública de les transparències va despertar la curiositat d'una bona colla d'assistents.

El 26 de juny de 1927 es torna al Molf d'en Masriera. D'aquest Aplec destacarem, junt amb els actes tradicionals, un concurs fotogràfic, el primer, i una cursa d'orientació, a més de la germanor i el corresponent dinar, servit per l'Hotel-restaurant de Josep Vives, al preu especial de set pessetes el cobert.

Programa d'activitats del Centre Excursionista Laietània (desembre 1927).

És també aquest any quan el Laietània substitueix el nom de Grup pel de Centre. Hem de considerar, doncs, que l'entitat ja no és pas un petit grupet i que, segons es desprèn, ha reeixit molt bé entre la joventut la tesi d'Antoni Romagosa, l'ideòleg que aglutina al seu voltant el primer Grup.

Continuaran, doncs, potser amb més empena, les excursions per la comarca i les proves del campionat social d'atletisme que ja organitza la Secció d'Atletisme, activitats de les quals fa ressò el Butlletí que, amb cara i ulls, s'edita cada dos mesos a partir del setembre-octubre de 1928.

Mentrestant, i a nivell del país, té molt bona acollida l'aparició dins del món excursionista del periòdic *Excursionisme* el 6 d'abril d'aquest any 1928. En les pàgines del Butlletí es recomana la lectura i la subscripció.

També s'ha celebrat un campionat social de cros i sovintegen les excursions en bicicleta.

En el IV Aplec Excursionista trobem novament agermanades les quatre entitats, l'Agrupació

Científico-Excursionista del Círcol Catòlic, el Centre Excursionista Laietània, la Secció Excursionista de la Societat Iris i l'Agrupació Excursionista la Walkíria.

D'aquesta darrera, no hem pas pogut seguir-ne la seva activitat; no coneixem papers escrits que en parlin. Molt després, al cap d'uns anys, hem conegut dues Walkíries, una, la del Casal, i l'altra, que es presentava com a coral.

De l'Aplec de 1928 ens cal ressaltar la permissibilitat d'usar ja pantalons curts i fins i tot *maillot* a la cursa de muntanya, individual i per equips, continuant, però, l'obligació d'haver de portar motxilla amb un pes no inferior als quatre quilos, havent-se, doncs, rebaixat en un quilo el contingut.

I és curiós també d'assenyalar que en aquest 1928 l'Agrupació, tot i ser present en aquesta trobada anyal dels excursionistes mataronins, no edita el seu habitual Butlletí. Trobem una llacuna en aquest aspecte que va del març de 1927 a l'octubre de 1929.

És interessant de veure que a remolc d'aquest Aplec s'organitza el campionat local de marxa excursionista, en un recorregut que avui dia seria gairebé tot ell ciutadà. Es puja a can Flequer, per can Bruguera, collet de Manyans, quatre camins, coll d'en Dori, Les Sureres i Mataró. D'entre els vint-i-tres marxadors, Jaume Romagosa, de l'entitat organitzadora, serà el campió de Mataró.

I també en el butlletí de l'Agrupació Científico-Excursionista d'aquell març de 1927 trobem la relació sense firma d'una *Missa del Gall* a Núria, el Nadal de 1926. Podríem assenyalar l'establiment d'un rècord l'anada a la Vall, a la Missa del Gall, i *menjar el gall d'indi a casa* l'endemà, com bastant sorneguer comenta el qui ho escriu. I el camí s'ha fet pel camí vell, i amb neu. Neu que també troba l'articulista a la una de la tarda en arribar a la nostra ciutat. També a Mataró els carrers i les places eren blancs de neu la diada del Nadal de 1927.

En el mateix Butlletí es recalca la celebració d'un VIè. arròs col·lectiu, aquesta vegada a can Bruguera de la Serra. Com també hem trobat, tot fullejant, la signatura femenina d'una *Agna de Valldaura*, cosa insòlita en els butlletins de l'època. I també pel que es dedueix ja es feien excursions de masses.

Són cent onze els qui integren l'excursió col·lectiva al cim del Matagalls, que des del Mas Vidal prop del Santuari de l'Arola caminen a peu fins al poblet de Seva. Tot un rècord de participants.

No tot són, però, costellades, arrossos i aplecs. M. Clavell ens ressenya una travessa feta de l'1 al 5 d'agost, des de Gavarnie a Ordesa, sojornant al refugi de Tuquerroye, que segons esmenta va ser construït l'any 1906 pel Club Alpí Francès.

Fa una escalada al cim del Marbre i, com a colofó de la travessa, puja al cim del Mont Perdut. Hem de pensar que és l'any 1927 i que aquesta part del Pirineu no era massa coneguda dels excursionistes i molt menys dels mataronins.

El gener i febrer hi ha notícia de diverses excursions a La Molina per a les pràctiques del que llavors s'anomenaven *esports de neu*. I no cal dir, ara fetes amb més facilitat, podent arribar a la Cerdanya amb el flamant ferrocarril transpirinenc.

Comença l'any 1930 i, caiguda ja la dictadura de Primo de Rivera, sembla que fins i tot la política entra de ple dins de les entitats excursionistes. L'editorial del butlletí de maig-juny del Centre Excursionista Laietània ho manifesta clarament, en fer al·lusió als sis anys de forçós mutisme, en els quals l'entitat rebia les conseqüències d'haver de portar els originals escrits a la prèvia censura governativa.

Com hem explicat abans, fins a l'octubre de 1929 no surt a la llum altra volta el Butlletí de l'Agrupació. S'hi publiquen sengles articles sobre el poblat ibèric de Burriac, escrits i il·lustrats per en Marià Ribas i un altre, signat per Jesús Illa, sobre

▼ Equip del C.E. Laietània guanyador de la cursa de parelles mixtes al V Aplec d'Entitats Excursionistes de Mataró. (Dosrius, plàtan d'en Mauri, 1929).

Programa del VI Aplec d'Entitats Excursionistes de Mataró (1930).

Per què practiquem l'Excursionisme; també la fotografia acostumada de cada Butlletí, feta per J. Ballbé.

Tampoc no es deixa de celebrar aquell arròs col·lectiu ja tradicional, que aquell any es fa a la masia de can Boquet, la diada del 20 d'octubre, quan es commemora i convoca l'Aplec de Sant Mateu, a redós de la seva enlairada ermita. El preu del dinar ara és de sis pessetes i vint-i-cinc cèntims.

Aquest any 1929 ve molt clarament marcat per la celebració de l'Exposició Internacional de Barcelona, esmentada fins i tot el que podríem denominar editorial del Butlletí del Centre Excursionista Laietània.

També es fa ressò de l'amistat sostinguda amb el Club Excursionista de Gràcia de la capital i que es trasllueix en les variades excursions col·lectives que s'organitzaran.

Pel que fa a l'activitat excursionista, és al gener, pels Reis, quan un reduït grup puja a peu des de Ribes de Fresser al Santuari de Núria; és interessant de saber els molts excursionistes que, tot i el mal temps, s'arrauliren a les velles parets de les cel·les, en nombre de quatre o cinc-cents, segons l'articulista.

Les excursions a l'estiu, a la platja, ja sovintegen, especialment a la Costa Brava. Es va al tradicional Aplec del Corredor el dilluns de Pasqua Granada i és notficia una llarga travessa pel Montseny, des de Seva a Gualba.

L'esperanto, idioma promogut per gent idealista, crea adeptes dins del món excursionista de la nostra ciutat.

Quant a l'Aplec, s'organitza el VI.º amb l'adhesió de tres entitats, l'Agrupació Científico-Excursionista, el Centre Excursionista Laietània i la Secció Excursionista de la Societat Iris.

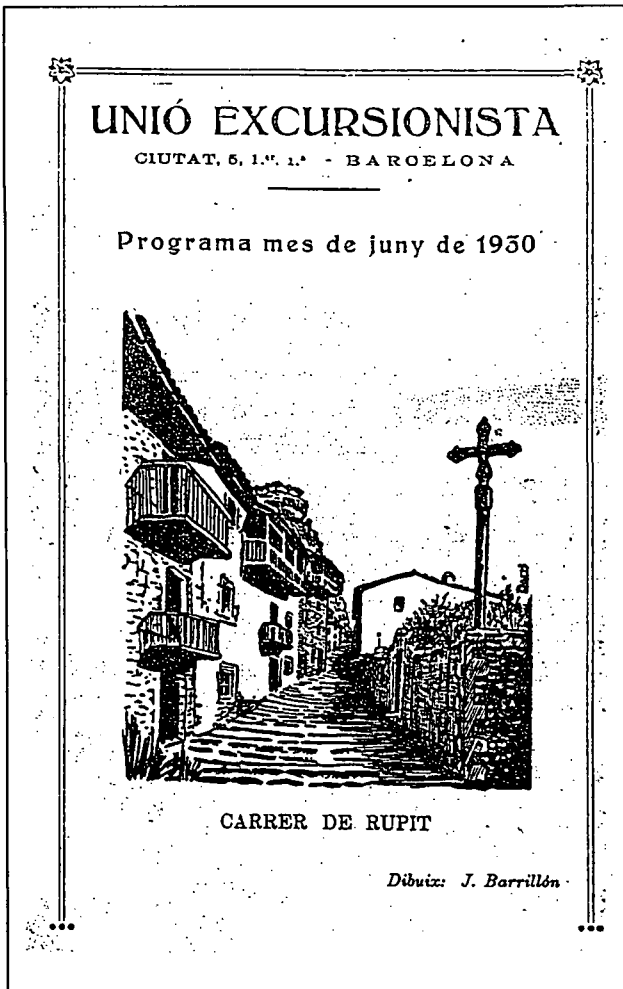
De l'Agrupació poques notfcies tenim de la seva activitat ja que, a part de la presència de l'Aplec, només un Butlletí en tot aquest any 1930 ens diu quelcom referent a un antagonisme que l'article amb el títol de *Criteri a l'aire* sembla demostrar. Amb algú?, amb una altra entitat?, tot glossant un article publicat intítulat *Excursions col·lectives*. Marià Ribas escriu sobre la *Romana Iluro*, i també és interessant l'article *Insistent*, d'un altre autor, en què conceptua el gran nucli excursionista que *és només de costellada*. Cal dir també que el Butlletí de l'Agrupació ara és suplement del Butlletí del Círcol Catòlic d'Obrers.

Paradoxalment, el VI.º Aplec es desenvolupa prop del poble de Dosrius, al paratge anomenat els Platans d'en Mauri. S'hi fan exhibicions d'atletisme a càrrec de la secció atlètica del Centre Excursionista Laietània i també de l'Associació Esportiva del Patronat de Sant Josep.

En el Butlletí del Laietània són felicitades després *les simpàtiques i ardides damiselles que ostentant el nom del Centre es feren guanyadores, amb un magnífic esforç, del premi destinat per a equips en la cursa de parelles mixtes celebrada a Dosrius*.

És notficia igualment Manuel Cuadrada, que el 7 de desembre de 1930 assisteix com a invitat al primer viatge del, encara no inaugurat oficialment, cremallera de Ribes a Núria. I ho fa en companyia d'un altre mataroní, el senyor Oriol Tuñí i Bordialba, primer propietari del nou Hotel-Restaurant de Núria. El primer viatge es fa en una hora, però, segons esmenta, es farà després en només quaranta-cinc minuts i al preu de deu pessetes anar i tornar.

Aprofita l'estada també per fer-hi el debut dels esquís nous, encara que, amb certa resignació, per haver-hi poca neu.

Programa corresponent al mes de juny de 1930.
Unió Excursionista de Catalunya.

I esmenta un rècord; avui de La Molina a Núria en dues hores i mitja. A un quart d'una sortíem de La Molina, a tres quarts de tres ja entràvem a Núria.

En l'editorial que hem comentat abans del Laietània, ja en l'any 1931, es destaca el valor que es dona a la política del moment. Eren dies en què Palestra, entitat d'idearis profundament catalanistes, aglutinava el jovent provinent de molts variats estaments socials. Fins i tot, com a símbol, el Laietània estrena el banderí del Centre i nova ensenya.

Igualment, i ja des de l'any anterior, s'hi publiquen sengles fotografies de les activitats socials més rellevants.

Tot i que durant aquest 1931 només sortí a la llum el mes de gener-febren un programa, que fa de substitut del Butlletí habitual, ens parla de la formació d'una novella Secció Feminal, quines associades han brodat el banderí que hem esmentat més amunt i que al mateix temps organitzen excursions.

Dins aquest any la Biblioteca, que va adquirint llibres i rebent donacions de socis, ressaltava l'alta del llibre *Carnet d'un esquiador* de Josep M. Guilera, un dels pioners de la divulgació de l'esquí a Catalunya.

El 1931 ve marcat també per esdeveniments molt importants al país. Es proclama la República a tot l'estat espanyol. I nosaltres recalcarfem l'apologia que fa l'esquiador en la ressenya d'aquella primera anada a Núria amb cremallera i que diu *uns xiulets de la màquina i els esbufecs del pujar donen el Déu-vos-guard a la Vall de Núria. La força mecànica s'humilia enfront la Verge oferint els seus serveis. Per primera volta arribo a veure-us, us demano la vostra protecció, us portaré en aquesta solitud una vida nova, perquè tothom pugui a veure-us, xics i grans, gent forta i feble, perquè sense fatiga arribin als vostres peus i us invoquin gràcies, perquè el jovent gaudeixi, perquè durant l'hivern vinguin a brodar el vostre mantell, de blanca neu, amb el rastre del 'ski', el jovent alegre i rialler, altruista i brau, que sabran assaborir la vostra solitud en aquella bella contrada.*

L'Aplec aquest any torna al molí d'en Masriera. L'organització és a càrrec de les mateixes entitats de l'any anterior i es convoca una altra cursa de cinc quilòmetres per a parelles mixtes, i per primera vegada un concurs de lluita a la corda, com també un concurs de fotografia. Tal com diuen les notes del Butlletí de l'Aplec *la Fonda d'en Josep Dalmau de Llavaneres ha ofert un dinar al preu de 5,50 pessetes el cobert.*

L'Agrupació Científic-Excursionista en el darrer suplement del Butlletí del Círcol Catòlic d'Obrers, que hem fet servir fins ara, insereix en la primera pàgina, que bé podríem qualificar d'editorial, un article titulat *Patriotisme i excursionisme*, en el qual s'exalta el valor de l'excursionisme dins del context àmpliament patriòtic d'una Catalunya que aquest any ha vist canviar políticament molts esquemes, d'una societat que camina cap a un futur molt diferent del fins llavors existent.

Ja dins d'un 1932 ple de febre política en tots els àmbits, tant estatals com locals, el Laietània continua les activitats que reflecteix en els dos butlletins que aquest any edita. En l'aspecte cultural comença el curset de català organitzat per als socis del Centre, seguint els mètodes establerts per l'il·lustre filòleg Pompeu Fabra. Un editorial ens parla d'un futur estadi a Mataró, i acaba dient *un estadi a Mataró fóra senzillament una gran cosa.*

El VIIIè. Aplec, pel juny, aglutina els excursionistes al voltant de la idíl·lica font picant de

Dalt, el manantial Ballot d'Argentona. És la primera vegada que l'espessa pineda del lloc acollirà sardanistes i excursionistes en els actes tradicionals dels vuit aplecs celebrats fins llavors.

Seria la darrera vegada que quatre entitats el convoquen, la Secció Excursionista de la Societat Iris, el Centre Excursionista Laietània i, dues de novelles, la Secció Excursionista de l'Ateneu Popular i el Grup Excursionista Mataroní. Amb motiu d'aquest Aplec, s'edita un Butlletí que podríem qualificar d'extraordinari en el qual, a més de la programació dels actes normals i ja tradicionals dels Aplecs anteriors, hi ha les bases d'un concurs fotogràfic, una cursa infantil i sengles articles de variada literatura que signen Timoteu Mas, Joaquim Casas i Busquets, Josep Montroig i Josep Tarragó i Saurí; un altre article, que potser s'avança en el temps, es titula *L'excursionisme i la dona*, i no porta signatura.

Pel maig-juny de 1933 hem de pouar novament l'activitat excursionista de la nostra ciutat en el Butlletí que novament surt a la llum després d'un llarg temps de mutisme.

Pel que es dedueix de la seva lectura, les característiques són noves. L'excursionisme local ara camina amb altres criteris i altres finalitats, sense, però, deixar de banda l'activitat que l'ha fet néixer.

Una política abrandada de nacionalisme i fins i tot de catalanisme estricte és al carrer.

S'està commemorant el centenari de la Renaixença catalana i es recorda el fet amb una salutació. El dia 8 d'abril molts dels turons del Maresme són il·luminats a bastament. L'abrandament es trasllueix en el conegut poema de Josep M. de Sagarra. El Butlletí el transcriu:

*Foc nou, baixa del cel i torna a prendre
que ja ha arribat l'hora d'esventar la cendra
oh Pàtria de les tombes flamejants.*

El catalanisme estricte en aquests moments s'inscriu en el marc d'una novella entitat mataronina *Nosaltres sols*, d'inspiració, com el seu nom indica, separatista.

Palestra és una altra manifestació paral·lela d'aquest signe. Però en aquest maremàgnun social no es deixa de banda l'activitat excursionista. Sovintegen les excursions d'esquí, que es practica als plans propers al llac artificial de Santa Fe, mentre d'altres pugen al cim de les Agudes, amb participació de la cada cop més nombrosa Secció Feminal, que a més manifesta voler practicar l'atletisme, esport

en aquells temps ben poc afavorit i practicat molt poc pel mal anomenat sexe dèbil.

La pràctica de l'acampada passa les carenes del Maresme i s'arriben a aixecar tendes sota el castell de Montsoriu, a la serralada del Montseny.

Les altes cotes del Pirineu també formen part de les excursions d'unes curtes vacances, i entre elles, el cim de l'Aneto.

Impressiona moltíssim de constatar en un article del Butlletí de juny-juliol la fi d'una activitat que ha durat vuit anys i que ha aglutinat els excursionistes de la ciutat de Mataró. Ens referim a l'Aplec que fins llavors s'havia fet cada any. L'encapçalament de l'article, *Una absoluta*, ens indica que s'acaba d'enterrar la consensuada activitat.

Les discrepàncies són diverses. La primera és que el Grup Sardanista de la Societat Iris organitza un Aplec exclusivament sardanista al marge de l'habitual. La segona, que ja venia de lluny, és la voluntat de l'Agrupació Científic-Excursionista d'incloure en el programa la celebració d'una missa de campanya a ple bosc, que ja havia portat divergències de criteri en edicions anteriors i que portà aquesta Agrupació a retirar-se de l'Aplec. I finalment, la Secció Excursionista de l'Iris, per més comoditat, no el convoca i l'Aplec mor per si sol.

De les dues entitats novelles, la Secció Excursionista de l'Ateneu Popular i el Grup Excursionista Mataroní, que aquest any 1933 s'havien sumat a l'Aplec, poques referències en tenim en fer aquestes ratlles. La primera era una secció de l'Ateneu Popular radicat al carrer Bonaire i de l'altra sabem que havia tingut un local al carrer de Sant Isidor. Un magatzem semi-garatge, en estat bastant precari, aixoplugava si fa no fa una quarantena d'excursionistes de procedència essencialment obrera. No hem trobat enlloc constància escrita de quines activitats desenvolupaven aquestes dues entitats. Sí que trobarem, més endavant, el Grup Excursionista Mataroní formant part de la que seria Unió Excursionista de Catalunya a la nostra ciutat.

L'atletisme mataroní, i naturalment el laietanenc, veu amb goig com Pere Bombardó, un dels millors atletes del moment, guanya el títol de campió d'Espanya de salt d'alçada.

Són quinze anys de bregar del Centre Excursionista Laietània i aquest quinzenès aniversari portarà discrepàncies en les seccions que integren la seva vida social i els seus reglaments. Això farà

que la secció d'atletisme, a finals d'aquest 1933, sigui una secció completament autònoma.

Un dels treballs divulgatius de l'Entitat serà posar uns pals de ferro indicadors del camí al Santuari del Corredor, durant molts anys una ruta clàssica de l'excursionisme mataroní. Aquests pals foren al cap de poc temps destrossats, després d'haver servit de blanc de tir d'uns brètols. El Butlletí se'n dol, però passat molt poc temps ens dóna notícia de la seva reparació.

Una interessant excursió pel Nadal, feta conjuntament amb la Secció Feminal, amb un pressupost de quaranta pessetes, serà el punt final de l'activitat del que creiem ben accidentat any 1933.

El 1934 el Butlletí estrena nova portada amb un dibuix a la ploma de Joan Nonell.

L'esquí d'alta muntanya serà un nou al·licient per als qui després de conèixer la muntanya, per primera vegada s'atreveixen a fer, amb els esquís als peus, el que després serà una clàssica travessa, la de Núria a La Molina. Eren set els esquiadors que, equipats a l'estil del temps, porten els seus esquís i entusiasme a les altes carenes frontereres. L'equip utilitzat sí que val la pena de comentar-lo. La ressenya de l'excursió parla que no es disposava per a l'ascensió de les pells de foca, sinó només d'un entramat de cordill que les substituïa. Era un art aquest treball, ja que el lligat a la cua de l'esquí, que quedava com a una xarxa, no estava a l'abast de tothom. No cal dir que de ganivetes, ni parlar-ne, i les fixacions, algunes corretges de cuir, com també era de cuir el calçat. El plàstic era encara lluny d'inventar-se.

Aquesta travessa, com també l'estada a Núria, les havia facilitades la construcció del cremallera que des de Ribes de Fresser, a través de les gorges, assolía gairebé dos mil metres d'alçada. Quedaven enrera l'esforç i la constància dels qui pujaven a peu, amb neu o sense, amb bon temps o amb el torb, que alguns hiverns bufava amb violència.

I aquella trobada col·lectiva finia sota la gran campana de la llar de foc i la solitud i la tranquil·litat que ambientaven la petita vall, a redós, del Santuari. Així ho esmentava amb nostàlgia, sota la signatura d'*Homituet*, el Butlletí de maig-juny.

Pel que fa a la resta, l'activitat és notable. Campaments a les Guilleries i a la vall d'Espot i també a ses Illes, amb una excursió col·lectiva a Mallorca.

En la faceta atlètica, la Secció recentment autònoma organitza el Campionat de Catalunya de Cros.

I de sardanes, ja enterrat l'Aplec col·lectiu, és la Secció Sardanista de l'Iris la que aquest any organitza aquesta activitat.

En aquest moment, a part de la trajectòria de l'excursionisme mataroní, volem destacar un fet que aviat hi incidirà plenament. Aquest any 1934, a Barcelona, dues entitats mancomunades rutllen amb el nom d'Unió Excursionista de Catalunya. Una és a la ciutat vella, carrer de Santa Anna, núm. 10, 1r., i s'anomena UEC Barcelona. L'altra és a Sants, al carrer de Riego, núm. 2, 1r. Són el començament d'una nova entitat excursionista, als postulats de la qual s'aniran adherint progressivament moltes altres entitats i grups excursionistes de Barcelona i del seu entorn.

Com a nexa de les seves activitats editen un Butlletí mensual, que és noticiari i ressenya, amb una digna presentació, avalada amb sengles fotografies.

És interessant de constatar que aquestes dues entitats n'han absorbit moltes d'altres que han acceptat la conveniència d'una unió, deixant de banda la política de capelleta que, amb tanta disgregació d'esforços i finalitats, imperava en aquells dies.

També s'hi agombolen els Minyons de Muntanya, l'equivalent a la catalana dels Boy-Scouts de Baden Powell.

Al cim del Puigmal (desembre 1929).

A més disposen d'un refugi a La Molina, a la part baixa, vora l'estació, en l'edifici vell de l'antiga serradora, que, al mateix temps que aixopluc, serveix de base per a l'organització de les curses d'esquí a les pistes de l'incipient complex.

Igualment, a semblança de les entitats mataronines, practiquen l'atletisme, base educativa per a la joventut i que cada dia té més adeptes al Principat.

Tota aquesta vitalitat l'encarrilen uns Estatuts que seran base jurídica lliurement acceptada per les entitats que al llarg dels propers anys s'hi afegiran, i que conformaran el patrimoni comú d'Unió Excursionista de Catalunya.

Hem de tornar, però, a Mataró. El gener-febrer de 1935 l'editorial del Butlletí del Centre Excursionista Laietània ens porta a un nou plantejament del futur.

Esmenta l'intent del prestigiós Centre Excursionista de Catalunya de crear filials a totes les comarques catalanes. Parla del munt de comentaris sorgits arran del cas. L'obstacle, però, es veu que és el xovinisme de perdre el nom. Poques entitats volen perdre la seva personalitat. No es crítica aquest aspecte però s'hi ressalta que *meditant serenament la qüestió hem de convenir, en què aquesta rutina de les capelletes, ha portat tard o d'hora al malversament d'unes energies que, mancomunades, haurien donat un esplèndid resultat i en canvi disgregades s'han perdut inútilment.*

I ens dóna com a exemple les ciutats de Sabadell, Manresa, Terrassa, Granollers, de paral·lela categoria a Mataró i amb un cens corporatiu d'entitats que traspassen els tres-cents socis. Finalment opta per la iniciativa del Centre Excursionista de Catalunya, iniciador d'aquest esport a casa nostra, i demana un esforç de comprensió de tots per a la creació de la filial, ja que la coneixença aprofundida del temperament mataroní fa ressaltar el pessimisme sobre la resolució d'aquest problema, plantejat des de fa molt temps. I acaba dient *tant de bo que l'any 1935 vingui presidit dels més bons averanys pel nostre dilecte esport.*

El 1935, però, com veurem més endavant, portarà a una part de l'excursionisme mataroní per altres camins i altres maneres d'entendre l'associacionisme.

Mentrestant, l'activitat, sobretot l'atlètica, no decau. La secció d'Atletisme organitza els campionats de Mataró. Hi participen, a més de l'amfitrió, l'Iris

Atlètic Club i la F.J.C. de C., unes noves sigles — Federació de Joves Cristians de Catalunya — que s'uneixen a la palestra. La F.J.C. de C. era una entitat de caire netament confessional que en aquells moments prenia forta empenta en el camp de la cultura física, a través de l'esport i especialment de l'atletisme.

Una altra fita esportiva serà que Ernest Pons guanyarà el campionat de Catalunya de salt d'alçada en categoria júnior.

I a la muntanya, el Campament de vacances a la regió de Caldes de Bohí, concretament a la pleta de Riomalo, amb interessants ascensions als dos Besiberris i als Comolos.

El darrer Butlletí del qual disposem és l'extraordinari, dedicat al primer Aplec que organitza exclusivament el Centre Excursionista Laietània al Molí d'en Masriera, el 23 de juny de 1935. Es torna, doncs, al molí després de quatre anys de no fer-ho. Si fa no fa els actes de què es compon el programa no difereixen dels que col·lectivament es feien quan eren totes les entitats excursionistes de la ciutat que hi col·laboraven.

Però el novembre d'aquest any que comentem, 1935, quatre entitats, el Grup Excursionista Mataroní, el Club d'Esquí Mataró, el Centre Excursionista Laietània i la Secció Excursionista de la Societat Iris donen a la premsa un manifest públic d'adhesió a Unió Excursionista de Catalunya.

A partir d'aleshores, la continuació de les activitats excursionistes a Mataró serà agombolada d'acord amb els postulats que les dues entitats de Barcelona i Sants prengueren en formar, amb força empenta, una única entitat cabdal a tot Catalunya. En el moment que comentem funcionaven ja com a tals les d'Olot, Olesa de Montserrat i Barcelona-Horta i, a no tardar, passada la guerra civil, serien més nombroses.

Si ens fixem, però, en les entitats que són ja UEC Mataró trobarem un novell Club d'Esquí Mataró. Tenim notícia que era un grup molt reduït de practicants de l'esquí que es reunia en un bar de la Rambla mataronina, i que no dubtaren pas de formar part del nou ens social i perdre el nom que tenien. Hi trobem a mancar aquella Secció Excursionista de l'Ateneu Popular que l'any 1932 era dins de la comissió de l'Aplec. Tampoc no va adherir-se a la novella UEC Mataró l'Agrupació Científic-Excursionista del Círcol Catòlic d'Obrers.

Tot i amb això, creiem que l'any 1935 va ésser un any esplendorós per a l'excursionisme català. A

nivell nacional, el flamant Comitè Català de Refugis de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya va inaugurar, amb l'esforç i l'aportació de totes les entitats excursionistes catalanes, el primer refugi federatiu situat a la Vall Ferrera.

Quant a nivell unionista, l'UEC d'Olesa de Montserrat organitza el campament social de tardor.

També, i gràcies a disposar de mitjans econòmics, el Comitè d'Edicions obté el permís d'edició del llibre *L'ús de la corda*, segurament el primer en l'aspecte divulgatiu de l'escalada a nivell català, i possiblement peninsular, i que al mateix temps és regalat gratuïtament a tots els socis.

Unes sessions de cinema divulgatiu al cinema Gayarre de la Rambla visionen pel·lícules del tema de la muntanya d'aquells anys. *Luz azul* o *El Monte de los Muertos* són uns dels títols. Aquest darrer film, però, destaca per ser una producció alemanya de l'UFA, dirigida per la coneguda cineasta que l'any següent filmaria les Olimpíades de 1936 a Berlín, Leni Riefenstahl. El protagonista principal és Mattias Wiemann. Que lluny quedava la pel·lícula *Les meravelles de l'esquí* que l'any 1923 fou projectada en dues sessions, omplint-se del tot la sala, palesant l'interès que hi havia per les belleses de la muntanya. Segurament fou la primera pel·lícula que l'Agrupació Científic-Excursionista projectà a la nostra ciutat, en un temps en què poc o gens es coneixien *dits aparells* i que *els intrèpids skieurs M.M. Scheneider, Boader i Willingen ens exposen la realització pràctica de la teoria d'aquest esport...*

També la pràctica de l'esquí pren un caire insospitat a la nostra ciutat, i es pot dir que durant la temporada s'organitza setmanalment un autocar fins a Ribes de Fresser per a les pràctiques a l'estació d'esquí de La Molina i Vall de Núria.

El local del Carreró (aleshores Enric Granados) núm. 10 baix, que fins llavors havien compartit amigablement excursionistes i atletes, tant els qui anaven a la muntanya com els qui cada diumenge anaven al camp de mossèn Plandolit, serà seu del Centre Atlètic Laietània, que continuarà la pràctica i divulgació de l'atletisme.

La Unió Excursionista de Catalunya a Mataró tindrà el seu estatge al núm. 68 de la Riera. Una no molt vasta estança al darrera del local del cafè de Can Careta.

Com hem dit més endarrera, retrobem com a primer president de la novella Entitat Martí Fradera; vice-president, Timoteu Mas; secretari, Jaume

Llopart; vice-secretari, Joaquim Blanco; caixer, Josep Riera; comptador, Joan Rigual; vocal, Josep Tramunt; arxiver, Josep Barsó; vocal de Cultura, Isidre Julià; d'Esports de Neu, Joaquim Boter; de Càmping, Eliseu Pujol; de Turisme, Enric Banet i d'Excursions i Alta Muntanya, Rafael Pruna.

Vicenç Arís

FONTS DE CONSULTA

Butlletins de l'Agrupació Científic-Excursionista del Círcol Catòlic d'Obrers.

Butlletins del Centre Excursionista Laietània.

Edicions amb motiu dels Aplecs de les entitats excursionistes de Mataró, 1926-1932.

L'Agrupació Científic Excursionista i l'excursionisme mataroní, petita història. (Edició amb motiu del 75è. aniversari) i aportació documental de Joan de la Creu Cuadrada i Gallifa.